

L'estiu de 1936

Josep Bayerri Raga
cronista de Tortosa

És conegut que el 17/18 de juliol de 1936 els militars es van aixecar en armes contra la legalitat democràtica. Espanya va quedar partida: la meitat en mans dels revoltats, l'altra meitat fidel al govern del Front Popular. A la meitat republicana va haver-hi un esclat contra els revoltats i s'aconsegui aturar el cop a les grans ciutats. La consigna dels partits i organitzacions d'esquerra era anar al front per combatre la sedició, en el cas de Catalunya a l'Aragó, però per alguns també demostrar la fúria i la reacció contra tot el que se suposés addicte o simpatitzant dels revoltats. Així començà la que s'ha nomenat sovint *revolució anarquista de l'estiu del 36*, que durà nou mesos.

A Tortosa la situació va ser molt tensa fins al 31 de juliol, en què van arribar de Barcelona una trentena d'anarquistes—comandats per Manuel Carrozas Borralló— als quals es van afegir persones afins de la ciutat. Formaren les anomenades Patrulles de Control, que assolirien el poder real, i va començar la bogeria amb els saquejos i incendis a esglésies i convents: primer fou Sant Blai i Sant Francesc i les capelles del calvari; va seguir Sant Josep, Sant Pere, Sant Antoni, els Dolors, Sant Jaume, Santa Clara i Sant Joan. El Palau Episcopal i la Catedral es van salvar, però foren destruïts els símbols religiosos dels al-

Este estiu s'ha commemorat a bastament l'inici de la Batalla de l'Ebre, enguany 88 anys. Als llocs emblemàtics s'han recordat els fets i homenatjat els que moriren. Enguany, però, ha fet 90 anys de l'inici de la Guerra i els esdeveniments revolucionaris de l'extrema esquerra com a reacció a l'aixecament feixista, amb una significació especial a Tortosa.

Els arcs del convent de Santa Clara són avui encara un testimoni de la crema d'esglésies el 31 de juliol de 1936.

tars. Centenars de persones, militants de dretes o simplement catòlics practicants, foren detingudes i empresonades al convent de la Puríssima o al Col·legi de Sant Lluís, habilitat com a presó per la FAI.

El 5 d'agost va començar la saca. A la nit, les patrulles de milicians treien detinguts de les presons i els afusellaven per les cunetes de les carreteres. Entre els mesos d'agost

i setembre a Tortosa van assassinar 110 persones, entre les quals hi havia 30 capellans o religiosos; i va continuar els mesos següents. Entre els assassinats hi havia persones significatives de dretes o de famílies benestants però també simplement per ser creients cristians. L'Ajuntament estava totalment desbordat, sense autoritat, fins al punt que el 28 d'agost l'alcalde Joan Be-

renguer Cros, que no havia pogut evitar la mort del regidor del partit tradicionalista Lluís Llasat ni la del director de *El Correo de Tortosa* Enríque Mur, entre altres, fou obligat a dimitir per intentar aturar la situació. Durant dos mesos la ciutat va estar en mans del Comitè Antifeixista fins al 24 d'octubre, que es reconstituí l'Ajuntament amb Josep Rodríguez com a alcalde.

Esta revolució llibertària es perllongà fins quan els anarquistes i el POUM, amb el suport sindical de la CNT, es revoltaren contra el govern socialista-comunista de la República el maig de 1937. Barcelona, i també Tortosa, es convertiren en front de guerra dins de l'Espanya republicana. A Tortosa els socialistes s'atrinxeraren a la seu de la UGT instal·lada a Casa Bau mentre els cenetistes dominaven la ciutat i assetjaven la caserna de la Guàrdia Civil (aleshores Guàrdia Nacional Republicana) a la sortida de Tortosa, on van morir sis agents. Els guàrdies d'assalt procedents de València van haver de venir per a recuperar l'ordre. Al final s'imposà el govern i, una vegada més, s'engegà la repressió contra els derrotats, mentre es normalitzava la vida política quan ja començava a ser massa tard. Mentrestant, els exèrcits de Franco continuaven avançant i assassinant massivament tots els que suposaven addictes a les idees republicanes. Tot i això, els assassinats a gent refugiada a les muntanyes de Tortosa, quan la ciutat estava evacuada, van continuar per part de patrulles de l'exèrcit de Lister, instal·lat al voltant de la carretera Simpàtica. Entre el 12 i el 30 d'abril de 1938 van matar-ne 37, entre ells un dels germans Cerveto. La derrota a la Batalla de l'Ebre, l'any següent, fou el final de la República. Tortosa era un munt de runes i havia perdut el seu patrimoni humà; uns assassinats pels milicians anarquistes i els altres, pels militars feixistes.